

εἶναι καὶ θὰ μένη μνημειῶδες. Φιλολόγοι, Θεολόγοι καὶ Νομικοὶ ὀφείλουσιν νὰ χαιρετίσουν ἐκθύμως τὴν λαμπρὰν ταύτην ἔκδοσιν ἐπισημῶν διπλωματικῶν ἐγγράφων τῆς βυζαντιακῆς, μεταβυζαντιακῆς καὶ νεωτέρας Ἑλληνικῆς ἐποχῆς, ἰδιαίτατα δὲ οἱ Ἑλληνες ἐπιστήμονες, εἰς τὴν Βιβλιοθήκην τῶν ὁποίων τὸ ἔργον τοῦτο τὴν πρώτην πρέπει νὰ καταλάβῃ θέσιν. Ἰδίᾳ αἱ Βιβλιοθήκαι τῶν ἐπισημῶν ἐκκλησιαστικῶν Ἀρχῶν, ὡς καὶ τῶν Μονῶν, πρέπει νὰ σπεύσουσιν ν' ἀποκτήσουν τὸ ἀναφαιρέτου καὶ διαρκοῦς ἀξίας πολυτιμότετον τοῦτο ἔργον, παρὰ τὴν σχετικῶς ὑψηλὴν τιμὴν τῆς πωλήσεώς του (κοστίζει ὑπὲρ τὰς 500.000 δραχ.), πρὶν ἢ ὁ περιορισμένος ἀριθμὸς τῆς ἐκδόσεως τῶν χιλίων ἠριθμημένων ἀντιτύπων ἐξαντληθῇ.

Ὡς πρὸς τὸν δεύτερον τόμον τῶν φωτογραφιῶν καὶ εἰκόνων δὲν ἔχω παρὰ νὰ θαυμάσω τὴν καλλιτεχνικὴν ἀποτύπωσιν.

ΚΩΝ. Γ. ΜΠΟΝΗΣ

*F r a n z D ö l g e r, Sechs byzantinische Praktika des 14. Jahrhunderts für das Athoskloster Iviron mit diplomatischen, sprachlichen, verwaltungs- und sozialgeschichtlichen Bemerkungen. München 1949 S. 127 (Abhandlungen der Bayerischen Akademie der Wissenschaften, philosophisch-historische Klasse NF. Heft 28).*

Ἐν τῷ ἔργῳ τούτῳ ὁ συγγραφεὺς, γνωστότατος ἐρευνητὴς τῆς ἱστορίας καὶ τῶν ἀρχείων τοῦ Ἁγίου Ὁρους, ἐκδίδει καὶ λεπτομερῶς ὑπομνηματίζει ἕξ πρακτικά, δεκάτου τετάρτου αἰῶνος, ἀναφερόμενα εἰς τὴν Ἁγιορειτικὴν μονὴν τῶν Ἰβήρων, περὶ ὧν γενικώτερον εἶχεν ἤδη διαλάβει ἐν τῷ ἔργῳ του τῷ ὑπὸ τὸν τίτλον *Aus den Schatzkammern des heiligen Berges*.

Εἰς τὴν μακρὰν εἰσαγωγὴν του ὁ Dölger πραγματεύεται περὶ τῶν ἐκδομένων ἐγγράφων καὶ τοῦ περιεχομένου αὐτῶν, κάμνει δὲ σημαντικὰ παρατηρήσεις γλωσσικὰς, γεωγραφικὰς καὶ ἀφορώσας εἰς οἰκονομικά, δημογραφικὰ καὶ διοικητικὰ ζητήματα. Τῆς εἰσαγωγῆς ἔπονται τὰ κείμενα τῶν ἕξ πρακτικῶν, ἐν τέλει δὲ παρατίθεται πίναξ τῶν ἐν αὐτοῖς εἰδικῶν φράσεων, ὡς καὶ τῶν σπανιωτέρων λέξεων μετὰ ἐρμηνείας αὐτῶν. Εἰς τὸν πίνακα τοῦτον χρήσιμον θὰ ἦτο, ἂν ἀνεγράφοντο καὶ αἱ ἐν τοῖς κειμένοις ἀπαντῶμεναι ἀκαταχώριστοι λέξεις, αἵτινες καὶ ἀρκεταὶ καὶ ἐνδιαφέρουσαι εἶναι.

Καὶ τὰ ἔγγραφα ταῦτα, ὡς εἶναι φυσικόν, μᾶς διδάσκουσι πολλά, ἐν σχέσει μὲ τὸν ἰδιωτικόν, κοινωνικόν καὶ γεωργικόν βίον τῆς τότε ἐποχῆς, τὴν φορολογίαν, τὰ νομίσματα, τὰ τοπωνύμια, τὰ κύρια ὀνόματα καὶ οἰκογενειακὰ ἐπίθετα, τὰ γεωγραφικὰ ὀνόματα, τὰ ἐπαγγέλματα κτλ.

Ἴδιαιτέρως ἐνδιαφέροντα εἶναι ὅσα ἐξ αὐτῶν μανθάνομεν περὶ διαφόρων γλωσσικῶν τύπων καὶ φωνητικῶν φαινομένων, ὧν πιστοποιεῖται οὕτω ἡ παλαιότερα μνεῖα.

Ὁ συγγραφεὺς, ὡς ἀνωτέρω ἐλέχθη, καλῶς ποιῶν, ἐν τέλει τοῦ ἔργου του παρέθηκε πίνακα λέξεων μετὰ ἐρμηνείας αὐτῶν. Εἶναι ἀξιοσημείωτον ὅτι, μὴ Ἑλλήν αὐτός, ὀρθῶς τὰς ἐρμηνεύει, καίτοι αὐταί ἀναφέρονται ἐνίοτε εἰς ζητήματα, ὧν μόνον Ἑλλήν ἠδύνατο νὰ ἔχη ἀκριβῆ ἀντίληψιν.

Διὰ τινὰς ἐν τούτοις τῶν ἐρμηνειῶν τούτων θὰ εἶχέ τις διάφορον γνώμην: Οὕτω τὸ λινοβροχεῖον (A. 30) δὲν εἶναι φόρος διὰ τὴν χρησιμοποίησιν χώρου πρὸς ξήρανσιν φορεμάτων. Πρόκειται περὶ τόπου ἐνθα ὑπάρχει ὕδωρ, ἐν ᾧ βρέχουσι τὸ λινάριον, ἵνα τοῦτο μαλακώσῃ καὶ κοπανισθῆ εὐκόλως. Πβ. τὸ ἐν A. 360 «τὸν ἕτερον ποταμὸν οὐπερ καὶ λινοβροχεῖον εὐρίσκεται τῆς αὐτῆς μονῆς». Τὴν ὀρθὴν ἄλλως τῆς λέξεως σημασίαν ἔδωκεν ὁ συγγραφεὺς εἰς τὸ ἕτερον ἔργον του *Aus den Schatzkammern des heiligen Berges*, ἐν σ. 37.

Τὸ ἐν A. 235 Κλωστομάλου ὀρθῶς ἔχει Κλωστομάλλου. Πρόκειται δὴλα δὴ περὶ ἀνδρὸς ἔχοντος κεκλωσμένας τὰς τρίχας τῆς κόμης. Πβ. τὰ γνωστὰ Βυζαντινὰ οἰκογενειακὰ ἐπίθετα Κλωστομάλλος καὶ Κλωστομάλλης, τὰ μνημονευόμενα εἰς τοῦ Miklosich-Müller τὰ *Acta et Diplomata*, 3, 104 καὶ 5, 26, ὡς καὶ τὸ ἐν τῷ περὶ οὗ ὁ λόγος ἔργῳ RK 75 Μιχαὴλ τοῦ Κλωστογένῃ.

Τὸ ἐν A. 407 μυλαύλακον εἶναι οὐχὶ Mühlenplatz, ἀλλὰ τὸ ἀδλάκιον δι' οὗ διοχετεύεται τὸ τὸν ὑδρομύλωνα κινοῦν ὕδωρ.

Τὸ ἐν V. 36 χειροτεχνάρης γραπτέον χειροτεχνάρης, ἦτοι ὁ τεχνίτης ὁ ἀποζῶν ἐκ τῆς διὰ τῶν χειρῶν του ἀσκουμένης τέχνης. Ἐν τοῖς Προδρομείοις ποιήμασι (Hesseling-Pernot, *Proèmes Prodrômiques*, IV, 89β, 107α) φέρεται τὸ χειροτεχνάριος. Καὶ τὸ αὐτόθι Χορηγᾶς γραπτέον Χωρηγᾶς=ὁ ἀββεστοπώλης ὁ πωλῶν τὴν ἀββεστον τὴν καὶ νῦν χωρογί λεγομένην (=ἐνχώρυγον ἀββεστον). Καὶ τὸ ἐν V. 248 Πολυπρόικης φρονῶ ὅτι δέον Πολυπρόικης νὰ γραφῆ. Τέλος τὸ ἐν A. 21 λιγέα δέον λυγέα νὰ γραφῆ. Πρόκειται διὰ τὴν τῶν ἀρχαίων λύγον, ἣτις νῦν κοινῶς λυγαριά καλεῖται.

Ἄλλ' ἄς ἀρήσωμεν τὰς λεπτομερείας. Τὸ ἔργον, δεικνύον τὴν ὑπὸ τοῦ συγγραφέως ἐκ περιορισίας γνῶσιν τῶν θεμάτων, περὶ ὧν ὁ λόγος ἐν τοῖς πρακτικοῖς, ὡς καὶ τῶν ποικίλων κλάδων τῆς περὶ τὰ Βυζαντινὰ ἐρεῦνης, καὶ δὴ καὶ τῆς διπλωματικῆς, ἔχει ἐκδοθῆ καὶ ὑπομνηματισθῆ κατὰ τρόπον ὑποδειγματικόν, μὲ πλήρη βιβλιογραφικὴν ἐνημερότητα καὶ εἶναι χρησιμώτατον διὰ πάντα ἐρευνητὴν τοῦ βίου καὶ τῆς γλώσσης τῶν Βυζαντινῶν.

ΦΑΙΔΩΝ ΚΟΥΚΟΥΛΕΣ